

# Wikiphonium

## Nye klanger for eufonium

Geir Davidsen

### 1. Tema og problemstillinger

#### Målsetting

Eufonium er et instrument som har stor utbredelse i vår kulturkrets. Det finnes likevel lite solomusikk som er skrevet spesielt til dette instrumentet, og de fleste av verkene som eksisterer er i liten grad eksperimenterende i forhold til instrumentets klanglige muligheter. Mitt mål med prosjektet er å utforske og skape nye spilleteknikker for eufonium for så å ta de i bruk i en utøversammenheng.

Prosjektet har hovedfokus på utøving, og det kunstneriske målet er å få utviklet og framført verker som tar i bruke nye spilleteknikker.

Gjennom en prosess der instrumental utforskning og samarbeid med komponister står sentralt, vil jeg lage et elektronisk dokument som formidler spilleteknikkenes klanglige egenskaper i lyd, bilde og tekst. Dokumentet retter seg mot både utøvere og komponister som etter offentliggjøring har mulighet til å komme med egne bidrag. Det vil bestå av:

- Et **system** for å kategorisere forskjellige spilleteknikker i en større sammenheng.
- Et elektronisk **instrumentasjonsverktøy** for komponister og utøvere som beskriver hvordan spilleteknikkene utføres, hvordan de klinger og hvordan de kan noteres.
- En **veiledning for innstudering** og utøving av spilleteknikkene. Inn under dette kommer flere praktiske eksempler og etyder, samt innspilte eksempler.

Arbeidsprosessen er nærmere beskrevet i avsnittet om metoder, mens det planlagte resultatet er beskrevet i avsnittet om Resultat og Dokumentasjon.

#### Bakgrunn

**Utforskning av nye spilleteknikker er en undersøkelse av nye uttryksmuligheter.** Ved å sprengte (antatte) instrumentale grenser, utfordrer man komponister til å søke inn på nye arenaer for kunstnerisk utfoldelse. Komponister kan også være direkte delaktige i utviklingen av spilleteknikker ut fra egne kompositoriske uttryksbehov. Denne dynamikken er en viktig drivkraft for utvikling av instrumentale ferdigheter blant utøvere og bidrar til stilistisk utvikling blant komponister.

Innen kunstmusikken er det utviklet et notasjonssystem som tar sikte på å sikre kontroll over fremførelse og tolkning av musikken. Dette systemet er i stadig utvikling da det hele tiden utvikles nye spilleteknikker og nye instrumenter. Et hovedproblem er å utvikle konvensjoner for notasjon av bestemte notasjonsteknikker som for eksempel microtonalitet og multiphonics.

(en multiphonicsklang kan oppfattes som en akkord eller en klangfarge, og dette kan være avgjørende for hvordan du velger å notere den).

Som utøver er det viktig å vise at nye spilleteknikker kan systematiseres til en slik grad at komponister føler de har kontroll over hvordan det kommer til å klinge. Dette er et krav hvis man ønsker å oppnå større utbredelse av teknikkene. I mange tilfeller er slike teknikker tiltenkt spesielle utøvere i så stor grad at man ikke kan se for seg å integrere de i andre sammenhenger. Det er først når man både greier å formidle en presis notasjonsmåte med høy grad av reproduserbarhet og en god metode for utøving av spilleteknikkene, at slike teknikker kan få fotfeste.

## 2. Metoder

Dette prosjektet vil være en prosess som veksler mellom praktiske og teoretiske problemstillinger. Likeledes vil arbeidet bestå av både teoretiske forklaringer og praktiske eksempler. Med utgangspunktet i eksisterende spilleteknikker vil oppgaven være å definere nye spilleteknikker, for deretter å vise hvordan de på best mulig måte kan utføres på instrumentet.

For å komme fram til dette vil jeg benytte en induktiv fremgangsmåte, noe som medfører at jeg ikke benytter én spesifikk forskningsmetode, men heller tar utgangspunkt i mer eller mindre enkeltstående iakttagelser, for så å utvikle metoder for å beskrive og systematisere disse.

Det vil bli nødvendig å utvikle et **system** for å kategorisere auditive materialet. Et slikt verktøy må følge undersøkelsen av spilleteknikkene for å avdekke mønsterdannelser og karakteristiske trekk. Det er også viktig at det går inn på klassifisering av data. Selve arbeidsprosessen vil også bli belyst og være gjenstand for utforskning. Analysematerialet vil foreligge i form av lyd, video og egne fysiske erfaringer.

Materialet skal videre utvikles til et **instrumentasjonsverktøy** for komponister og utøvere. Alt skal samles et åpent elektronisk instrumentasjonsdokument som inneholder en mengde lytteeksempler, tekst, bilder og noteeksempler. Dokumentet organiseres som en wikiside, noe som innebærer at andre utøvere og komponister etter offentliggjøring fritt kan komme med endringer og tillegg i dokumentet. Det er meningen at siden skal kunne oppleves som et levende dokument der "alle" kan bidra.

Det er en utfordring i seg selv å *foredle* utøvelsen av spilleteknikkene. Ettersom dette arbeidet dreier seg om til nå ubeskrevne spilleteknikker, vil en **veiledning for innstudering** bli integrert i dokumentet. Denne delen kommer til å inneholde en rekke lytteeksempler.

I mange henseender er prosjektet sammenlignbart med mye av det som i dag ligger under aksjonsforskningsparaplyen, men ettersom egenutvikling er en så viktig del av dette arbeidet, vil ikke tradisjonelle forskningsmetoder nødvendigvis være de mest egnede. Dette innebærer at refleksjon rundt selve metodebegrepet vil inngå i prosjektet.

Hvis man skal forsøke å sette denne arbeidsformen i en større sammenheng, kan man si at nært samarbeid mellom utøver og komponist har blitt ganske vanlig i komposisjonsprosessen,

helt ned på detaljnivå. Det nye i dette prosjektet er at arbeidet skal føre fram til det elektroniske dokumentet, et dokument som senere skal kunne benyttes og videreutvikles av andre. Notasjonsmåten vil være i tråd med dagens notasjonsstandard for ny musikk.

### **3. Resultat og Dokumentasjon**

Prosjektet tar utgangspunkt i et nært samarbeid med komponister, musikere og ensembler. Det vil resultere i flere uavhengige verk som alle tar utgangspunkt i prosjektets hovedidé. Det finnes ingen estetiske føringer for komponistene utover bruken av nye spilleteknikker. Resultatene kan deles inn i følgende kategorier:

#### **Helaftens forestilling**

Verk for eufonium og sinfonietta, eufonium og elektronikk, kammermusikk for microtoneeufonium og kvarttonemarimba samt interdisiplinært verk for eufonim og dans. De nye verkene lydfestes og vil inngå som en del av det endelige resultatet av prosjektet. Det er planlagt tre forestillinger under Nordlysfestivalen i Tromsø

1. Forestilling Nordlysfestivalen 2007: Eufonim og elektronikk- ny musikk i ærverdige lokaler.
2. Forestilling Nordlysfestivalen 2008: Eufonium/ Dans + Eufonium/Sang – Aften for to/ Imago
3. Forestilling Nordlysfestivalen 2009: Eufonium/Elektronikk + Eufonium /sinfonietta/ Kvarttonemarimba

Den foreløpige planen tar utgangspunkt i eksisterende planer for samarbeid med komponister og utøvere.

#### **Skriftlig redegjørelse – erfaringer**

Strukturering av erfaringer rundt notasjon ut fra komponistenes eget materiale ved hjelp av verktøyene som er utviklet i prosjektet. Dette er viktig med tanke på den videre utviklingen og utbredelsen av spilleteknikkene.

### **Annen Dokumentasjon**

#### **Elektronisk dokument**

I tillegg til det kunstneriske resultatet er et hovedmoment i prosjektet produksjonen av det elektroniske wikidokumentet. Det vil ta for seg:

- Beskrivelse av nye spilleteknikker med en database av lytteeksempler.
- Presentasjon av forslag til notasjon med eksempler på bruk.
- Beskrivelse av systematikk, karakteristiske trekk og fysiske betingelser.
- Betenkinger og refleksjon over oppnådd resultat og mulighet for videreutvikling.

Dette dokumentet legges fram for juryen 1. april 2009. Wikidokumentet blir åpnet for allmennheten etter at prosjektet er fullført og juryarbeidet er avsluttet.

## **Konsertforedrag**

Et konsertforedrag skal presentere prosessen med å utvikle spilleteknikker, verktøy og metoder i dette prosjektet. Mulige fora for dette vil være komponistforum ved NMH og konferanser for messinginstrumenter og samtidsmusikk. Gjennom professor i dokumentasjonsvitenskap, Niels Windfeld Lund, er jeg involvert i et prosjekt som omhandler dokumentasjon som begrep (se avsnitt 4). Jeg har holdt en presentasjon av det foreløpige resultatet ved Berkeley, California våren 2006.

## **4. Faglig bakgrunn og pågående prosjekter**

Jeg har tidligere skrevet en hovedfagsoppgave ved Norges Musikkhøgskole som omhandler noen av de spilleteknikkene jeg vil videreutvikle. Denne oppgaven ser jeg som et pilotprosjekt for det videre arbeidet og det vil være til stor hjelp for å finne relevante innfallsvinkler til dette kunstneriske utviklingsarbeidet.

Jeg har erfaring fra samarbeid med komponist Karsten Brustad, som har satt seg inn i dette materialet, og skrevet et verk for solo eufonium som benytter seg av dette. Videre er dette verket brukt som en forøvelse for en større konsert for eufonium, elektronikk og symfoniorkester. Dette verket ble urframført sammen med Tromsø Symfoniorkester i april 2005. Dette samarbeidet vil fungere som erfaringsgrunnlag i forbindelse med utviklingen av nye verker i samarbeid med andre komponister.

Jeg har i løpet av de siste årene drevet et prosjekt i samarbeid med den tyske instrumentfabrikken Melton for å utvikle et microtoneeufonium. Dette instrumentet er konstruert slik at det er mulig å frambringe kvarttoner og andre microintervaller hurtig og med stor presisjon uten tap av klanglig egalitet. Prosjektet har hatt et forløp der fabrikken har laget en prototyp ut fra mine spesifikasjoner og behov.

Med dette instrumentet ønsker jeg å fordype meg i spillteknikker som har med microtonalitet å gjøre. Målet er å få skrevet kammermusikkverk for microtoneeufonium og kvarttonemarimba. Kjell Tore Innervik er stipendiat i programmet ved NMH, og både han og jeg har behov for å undersøke mulighetene for kammermusisering med slike instrumenter. Da eufonium tar utgangspunkt i naturtonerekken og marimbaen tar utgangspunkt i et temperert system, kan vi begge få belyst forskjellene og likhetene som ligger i disse konstruksjonene.

De siste årene er det iverksatt et spennende forskningsprosjekt som omhandler dokumentasjonsbegrepet, hvor man ønsker å se på dokument i utvidet forstand. Her inngår også spørsmålet om hvorvidt en konsert kan betraktes som et dokument, og på hvilken måte man skal forholde seg til en slik utvidet definisjon. Dette er et område hvor det foregår en faglig diskurs jeg ønsker å bidra til. Sommeren 2005 var jeg leder for musikkdelen av en internasjonal skole for dokumentasjon og konvergens der land som USA, Canada, Frankrike og Spania er representert. Jeg holdt et konsertforedrag i forbindelse med en debatt om dokumentasjon av kunst.

Sentralt i dette arbeidet ligger ønsket om å skape interesse for prosjektets tema i internasjonale fora. Dette krever at både det kunstneriske, det instrumentale og det forskningsmessige holder et høyt internasjonalt nivå. Det jeg skal konsentrere meg om støtter seg på tidligere prosjekter og erfaringer jeg har inne feltet, derfor mener jeg disse er med på å belyse det nivået man kan forvente seg av sluttresultatet.

## 5. Resurser og finansiering

Dette prosjektet har en del rettighetsspørsmål som vil bli avklart. Jeg vil følge de forskningsetiske regler som ligger til grunn for et slikt prosjekt.

Det er ønskelig for meg å knytte dette prosjektet opp mot Høgskolen i Tromsø. Jeg er ansatt som lektor i tuba og eufonium ved Avdeling for Kunstfag og har god tilgang på faglige resurspersoner innen teoretiske og utøvende fagområder. Det er ved Høgskolen lagt av midler til opprettelse av et stipend til en av skolens ansatte som kvalifiserer seg i programmet for kunstnerisk utviklingsarbeid. I tillegg har jeg mulighet til å innlemme musikkstudenter i det faglige arbeidet. AFK har i en periode jobbet med å belyse samtidsmusikk og har som mål å øke kompetansen på dette feltet.

Jeg mener det er viktig at veilederfunksjonen for dette prosjektet ivaretar både den tekniske og teoretiske delen av prosjektet i den grad det er mulig. Ved Norges Musikkhøgskole i Oslo har jeg vært i kontakt med komposisjonsprofessor Ivar Frounberg. Han er positiv til muligheten av å være veileder til prosjektet. Niels Windfeld Lund er professor i dokumentasjonsvitenskap ved Universitetet i Tromsø, og har sagt seg villig til å bistå i arbeidet med deler av dokumentasjon. Den interne veilederen ved Høgskolen i Tromsø er Kjell Magne Mælen, stipendiat i kunst og kulturformidling ved AFK. Jeg er fast medlem i samtidsmusikkensemblet ERNST, og de ønsker å samarbeide med meg om å gjennomføre konserten under sin dirigent Thomas Rimul.

### Framdriftsplan

Dette prosjektet vil gå i flere etapper og vil komme til å ha følgende inndeling:

	Høst 2005	Vår 2006	Høst 2006	Vår 2007	Høst 2007	Vår 2008	Høst 2008	Vår 2009
Undersøkelse og dokumentasjon av spilleteknikker.								
Produksjon av wikiside								
Samarbeid med komponister, skriving av verk.								
Innstudering av solostemmer og kammermusikk								
Konserter Nordlysfestivalen								
Innlevering dokumentasjon (konsertopptak/skriftlig materiale)								01. apr 08. mai
Disputas								

### Finansieringsplan

Finansieringsplan omfatter følgende:

Diverse datautstyr og programvare  
Reiseutgifter til aktuelle seminarer, institusjoner, komponister m.m.  
Bestillingsverk for solo eufonium og sinfoniatta (verk for solist og sinfoniatta: 93600,-)  
Bestillingsverk for solo eufonium og elektronikk (ca. 40000,-)  
Bestillingsverk for kammermusikkverk. (ca. 40000,-)  
Eksterne musikere til fremføring av bestillingsverk (ca 128800,- inkl. prøver og dirigent)  
Eventuell ekstern teknologisk kompetanse

Ressursbehov som kan oppfylles av Høgskolen i Tromsø AFK:  
Utstyr til CD-innspilling og produksjon av elektronisk dokument kan i sin helhet dekkes av AFK.  
Tilgang til Lydstudio/elektrofonistudio, konsertsal, øverom, musikkstudenter samt relevant fagpersonale innen utøving og musikkteori.

Ekstern finansiering:  
Bestillingsverkene kan søkes finansiert gjennom Komponistfondet eller Norsk Kulturfond.  
Det kan søkes støtte til fremføringen gjennom Fond for Utøvende Kunstnere og Fond for Lyd og Bilde.

## Litteraturliste

Diagram Group	Musical Instruments of the World
Brian Frediksen	Song and Wind
Erhard Karkoschka	Das Schrifbild der neuen Musik
Parncutt/ McPherson	The Science and Psychology of Music Performance
Kurt Stone	Music Notation in the Twentieth Century
Bengt Hambræus	Om notesrifter
G. Reed	Music notation
Bortez/Cone	Perspectives on notation and performance
J. Harvey	Inspiration
	Conversations with Stravinsky and Robert Craft
Peder C. Kjerskow	Tenkningen som deltakelse
Bjørn Rasmussen	Kunst er viten
Johan Sundberg	Musikens Ljudlära
Martin Heidegger	Kunstværkets oprindelse
Peder C. Kjerskow	Før språket (musikkfilosofiske essays)
Erling Lars Dale	Kunnskapens tre og kunstens skjønnhet
Rita Aiello	Musical Perceptions